

bezige figuren van den kunstenaar, die in zijn beeldend werk hun worsteling zèlf streed. In eigen smart erkent hij hùn druk.

Dezelfde wet, die alle bewegingen in de schepping beheerscht, die de zon in haar baan drijft gelijk den trein in de rails en die den boom in het voorjaar doet uitloopen, richt ook den boer in zijn bewerking van den aardbodem. Zoo als het gaat, moet het gebeuren. Dat is voor altijd bepaald.

Hiervan getuigt Millet in zijn kunst. Zelf is hij een arbeider die zijn werk doet onder dezelfde noodzakelijkheid. Ook bij hem is het moeten. Hij is een boer, zegt Sensier, die zijn akker liefheeft, de ontginning, de zaaïng en den oogst. Zijn land is zijn kunst. Zijn inspiratie het leven, de natuur, die hij met zijn geheele wezen bemint.

Hij sluit zich aan bij de Ouden. Als abt Lebriseux hem craan herinnert, dat hij vroeger veel van Virgilius heeft gehouden, antwoordt Millet: „Je l'aime encore". Hij leest Homeros, Dante, Burns, Shakespeare. Het eerste boek, dat hij als knaap te Gruchy ter hand neemt, is een prentenbijbel uit de zestiende eeuw, die sinds overoude tijden in de familie hoort. Nog in Barbizon vinden vrienden hem soms verdiept in het enorme boek. De psalmen van David noemt hij giganteske monumenten.

Van den bijbel zelf getuigde hij: „C' est là que je puise ce que je fais."

Millet wil, dat in zijn verbeeldingen het onafwijsbare, hetwelk hem openbaar werd in het werkplan der schepping en dat hij aanvaardde als den wil van den Schepper, tot uiting komt. Hij wil, dat zijn figuren iets noodwendigs hebben; dat ze met den grond vergroeid zich voordoen; dat de be-

schouwer den samenhang voelt tusschen den man, die werkt en zijn arbeid.

In zijn eigen woorden uitgedrukt: in hem wentelt het willen zóó te schilderen, als de Profeten haddengesproken. Hoewel hij in zijn tijd een onverwachte verschijning was, bleek Millet de meest klassieke meester te wezen van al de schilders der negentiende eeuw. Voor het klassicisme zelf, zooals dat in de leer der académiciens tot uiting kwam, werd hij nochtans een meer te vreezen vijand dan de ro-

mantiekers al tezamen. Het klassieke zat voor hem niet in letter en vorm, maar hij zag het in het wezenlijke der antieke kunst en vond in de natuur met den werkenden mensch het lèvend model, waarnaar Virgilius en Homeros hadden geboetseerd. Gelijk zij, ontdekte hij in eigen hart de grammatica der kunst, welker regels hij had te eerbiedigen. Onder den

LE BÛCHERON (TEEKENING).